

فرهنگ نوین کشاورزی و منابع طبیعی

(شامل تعریف و معادل فارسی واژه‌های علمی)

جلد یازدهم

حشره‌شناسی کشاورزی

مؤلفان:

دکتر کریم کمالی، دکتر قدیر نوری قنبلانی،

دکتر ابراهیم باقری زنوز، شادروان دکتر مرتضی اسماعیلی

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

گروه علوم کشاورزی

شاخه گیاه پزشکی

فرهنگ نوین کشاورزی و منابع طبیعی، شامل تعریف و معادل فارسی واژه‌های علمی / مؤلفان: گروه علوم کشاورزی، شاخه گیاه پزشکی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، کریم کمالی، قدیر نوری قنبلانی، ابراهیم باقری زنوز، مرتضی اسماعیلی. ویراستاران: غلامرضا ستوده، ابراهیم بیگدلی - تهران: دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۸۹. ۱۵ ج - (انتشارات دانشگاه تهران و فرهنگستان علوم: شماره ۳۱۳۶).

ISBN: دوره ۱۵ جلدی ۵-۵۹۴۹-۰۳-۹۶۴-۹۷۸

ج ۱۱. ۸-۶۰۶۶-۰۳-۹۶۴-۹۷۸

فهرستویسی بر اساس اطلاعات فیا.

ص.ع. به انگلیسی:

New Dictionary of Agriculture and Natural Resources, Vol. 11: Agricultural Entomology

کتابنامه.

ج. ۱۱. حشره‌شناسی کشاورزی. کشاورزی - واژه‌نامه‌ها - انگلیسی. زبان انگلیسی - -
واژه‌نامه - فارسی. حشره‌شناسی - - واژه‌نامه - انگلیسی. حشره‌شناسی - - واژه‌نامه -
انگلیسی. الف. کمالی. کریم. ۱۳۲۰-ب. نوری قنبلانی. قدیر. ۱۳۲۷-ج. باقری زنوز.
ابراهیم ۱۳۱۱-د. اسماعیلی. مرتضی. ۱۳۷۶-۱۳۱۰- دانشگاه تهران.

۱۳۸۹

۶۳۰/۳

۴۵ / ف ۱۱۱ S

۱۸۳۰۷۵۲

شماره کتابشناسی ملی

عنوان: فرهنگ نوین کشاورزی و منابع طبیعی، جلد یازدهم: حشره‌شناسی کشاورزی

مؤلفان: دکتر کریم کمالی، دکتر قدیر نوری قنبلانی، دکتر ابراهیم باقری زنوز،

شادروان دکتر مرتضی اسماعیلی

ویراستاران: دکتر غلامرضا ستوده، مهندس ابراهیم بیگدلی

حروف‌نگار: سرین بابائی

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار ۱۳۸۹

شمارگان ۲۰۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران و فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

شابک جلد ۱۱: ۹۷۸-۹۶۴-۰۳-۶۰۶۶-۸

شابک دوره ۱۵ جلدی: ۹۷۸-۹۶۴-۰۳-۵۹۴۹-۵

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۱۰۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - سایت: www.press.ut.ac.ir

بخش و فروش: تلفکس ۸۸۰۱۲۰۷۸

اعضای شورای هماهنگ کننده اصطلاحات علمی شاخه‌های گروه علوم کشاورزی:

رئیس وقت گروه علوم کشاورزی	دکتر بهمن بزدی صمدی
رئیس شاخه آبیاری	دکتر علیرضا سپاسخواه
رئیس شاخه اقتصاد کشاورزی	دکتر غلامرضا سلطانی
رؤسای وقت و حال شاخه ترویج و آموزش کشاورزی	دکتر اسماعیل شهبازی و دکتر عزت‌الله کرمی
رئیس شاخه علوم باغبانی	دکتر مرتضی خوشخوی
رؤسای وقت و حال شاخه جنگل و محیط زیست	دکتر کریم جوانشیر و دکتر محمود زبیری
رئیس شاخه چوب‌شناسی	دکتر داوود پارسا پڑوه
رئیس شاخه خاک‌شناسی	دکتر منوچهر مفتون
رؤسای وقت و حال شاخه علوم دامی	دکتر نصرالله سفیددخت و دکتر علی نیکخواه
رئیس شاخه زراعت و اصلاح نباتات	دکتر داربوش مظاهری
رئیس شاخه شیلات	دکتر بابا مخیر
رئیس شاخه علوم و صنایع غذایی	دکتر محمد شاهدی
رؤسای وقت و حال شاخه گیاه پزشکی	دکتر عباس شریفی تهرانی و دکتر کرامت‌الله ایزدپناه
رئیس شاخه ماشینهای کشاورزی	دکتر علی محمد برقی
رئیس شاخه مرتع و آبخیزداری	دکتر حسن احمدی
استاد زبان و ادب فارسی	دکتر غلامرضا ستوده
عضو هیأت علمی و دبیر شورا	دکتر سید محمد اشکان

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار

در جهان امروز تحولات و توسعه سریع علوم کشاورزی، منابع طبیعی و تکنولوژی وابسته به آن، موجب ورود واژه‌ها و اصطلاحات علمی جدید در این بخش از علوم شده و هر روز بر تعداد آنها افزوده می‌شود. عدم تعریف دقیق واژه‌ها و اصطلاحات علمی در رشته‌های مختلف علوم کشاورزی و منابع طبیعی و نبود معادل دقیق و صحیح فارسی برای آنها مشکلاتی را در آموزش این علوم به وجود آورده که روز به روز شدیدتر می‌شود.

گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم از بدو تشکیل، لزوم تهیه و تدوین فرهنگ توضیحی اصطلاحات علمی در رشته‌های مختلف کشاورزی و منابع طبیعی را احساس می‌کرد. از این رو در سال ۱۳۷۲ طرحی با عنوان "تهیه و تدوین فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات علمی رشته‌های علوم کشاورزی و منابع طبیعی"؛ تهیه کرد که در همان سال به تصویب شورای علمی فرهنگستان علوم رسید؛ و مقرر گردید که هر یک از ۱۳ شاخه تخصصی گروه، در قالب ضوابط و شیوه‌های تعیین شده اقدام به اجرای طرح کند. طرح مذکور از اول سال ۱۳۷۳ در شاخه‌های ۱- آبیاری، ۲- اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، ۳- علوم باغبانی، ۴- جنگل و محیط زیست، ۵- چوب‌شناسی و صنایع چوب، ۶- خاک‌شناسی، ۷- علوم دامی، ۸- زراعت و اصلاح نباتات، ۹- شیلات، ۱۰- علوم و صنایع غذایی، ۱۱- گیاه‌پزشکی، ۱۲- ماشینهای کشاورزی، ۱۳- مرتع و آبخیزداری به وسیله ۵۷ نفر از استادان و محققان برجسته کشور به اجرا در آمد.

در مرحله اول طرح قرار شد که هر شاخه، بسته به وسعت موضوع و امکانات رشته خود بین دو

تا سه هزار واژه و اصطلاح علمی را که مورد نیاز مبرم دانشجویان، مدرسان، مترجمان و مؤلفان رشته‌های کشاورزی و منابع طبیعی می‌باشد، تهیه و تدوین کند؛ به طوری که هر اصطلاح علمی دارای تعریف دقیق، کوتاه و روشن و معادل فارسی باشد و حتی الامکان سعی شود برای هر اصطلاح و واژه علمی یک معادل برگزیده و در تألیف و تدوین فرهنگها از آخرین و معتبرترین کتب علمی و فرهنگهای تخصصی به زبانهای خارجی بهره گرفته شود و هر مجلد دارای دو بخش انگلیسی - فارسی و فارسی - انگلیسی باشد.

در اوایل سال ۱۳۷۳، اعضای شاخه‌ها کار اجرای طرح را شروع کردند. ابتدا حدود و تعداد واژه‌ها و اصطلاحات هر شاخه که لازم بود در این مرحله تعریف و معادل برای آنها برگزیده یا ساخته شود، مشخص شد. سپس واژه‌های مربوط به هر شاخه از فرهنگهای تخصصی خارجی و کتب و مجلات علمی مربوط استخراج و با استفاده از منابع و تجربه علمی اعضا به تدریج برای آنها تعریف و معادل مناسب تهیه شد. تعریف واژه‌ها و اصطلاحات علمی و معادل‌های آنها به کارتهای مخصوص منتقل و در جلسات شاخه بررسی و در نهایت مورد تأیید قرار گرفت. واژه‌ها و اصطلاحات علمی مشترک بین شاخه‌ها در جلسات ماهانه شورای هماهنگی مشکل از رؤسای شاخه‌ها، مسؤول هماهنگی طرح، استاد زبان فارسی و نماینده فرهنگستان زبان و ادب فارسی مورد رسیدگی قرار گرفت و پس از اعمال تصحیحات لازم و هماهنگ کردن معادل‌های آنها، به تصویب رسید. اصطلاحات علمی که تعریف و معادل آنها نهایی و به تأیید رسیده بود، توسط ویواستاران، ویراستاری شدند.

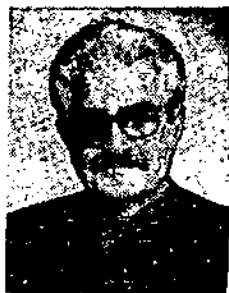
در خلال اجرای طرح از همکاریهای فرهنگستان زبان و ادب فارسی نیز بهره‌مند شدیم. بدین معنا که هماهنگیهای لازم بین مسؤولان دو فرهنگستان به عمل آمده و کارشناسان فرهنگستان مذکور در شورای هماهنگی طرح شرکت داشته‌اند. همچنین دو نفر از مجریان طرح در چند جلسه شورای گروه واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی شرکت کردند و اعضای این گروه را در جریان اقدامات انجام شده و شیوه کار قرار دادند. قرار بر این شد که پس از تدوین اصول و ضوابط واژه‌گزینی برای اصطلاحات علمی توسط فرهنگستان زبان و ادب فارسی، معادل‌های نوساخته شاخه‌های مختلف علوم کشاورزی مورد بررسی قرار گیرد.

مرحله اول طرح در پایان مدت پیش‌بینی شده انجام شد و اعضای شاخه‌های مختلف کشاورزی و منابع طبیعی با صرف حدود سی هزار نفر - ساعت در جلسات رسمی توانستند این مرحله را به پایان

برسانند. نظر به این که احساس می‌شد دانشجویان، استادان، مترجمان و محققان رشته‌های کشاورزی و منابع طبیعی به این مجموعه فرهنگها نیاز مبرم دارند، لذا شورای گروه علوم کشاورزی تصمیم گرفت هر چه زودتر نتایج مرحله اول طرح را در ۱۵ جلد، به عنوان چاپ مقدماتی منتشر کند و در دسترس علاقمندان قرار دهد به این امید که مرحله دوم طرح به مرحله اجرا درآید و تذکرات و راهنمایی‌های دانشمندان و صاحب‌نظران در مرحله دوم اجرای طرح لحاظ و کمبودها و نقایص آنها برطرف شود. مرحله دوم طرح تهیه و تدوین فرهنگ واژگان و اصطلاحات علمی رشته‌های علوم کشاورزی و منابع طبیعی در گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و با کوشش و همکاری علمی بیش از ۶۰ نفر از استادان و محققان گروه یاد شده از مهرماه ۱۳۸۳ به مرحله اجرا درآمد و در ۱۳۸۸ به پایان رسید و حدود ۳۵۰۰۰ واژه و اصطلاح علمی جدید معادل‌گزینی و تعریف شدند. فرهنگ حاضر مجموع واژگان مرحله اول و دوم اجرای طرح می‌باشد که با نام فرهنگ نوین کشاورزی و منابع طبیعی به چاپ رسیده است.

دکتر بهمن یزدی صمدی

مجری مسؤول طرح

تهیه و تدوین واژه‌های علمی حشره‌شناسی کشاورزی از سال ۱۳۷۳ با مشارکت مؤلفان این کتاب آغاز شد. متأسفانه دکتر اسماعیلی در تاریخ دوازدهم اسفند ماه سال ۱۳۷۶ بر اثر حادثه رانندگی در آزاد راه کرج - تهران به رحمت ایزدی پیوست و ادامه کار به عهده مؤلفان دیگر محول شد.

مرحوم دکتر اسماعیلی در مرداد ماه ۱۳۱۰ شمسی در شهرستان دماوند متولد شد. تحصیلات ابتدایی و دوره اول متوسطه را در شهرستان دماوند گذراند و دیپلم متوسطه را در رشته ریاضی از مدرسه نظام تهران دریافت کرد. در سال ۱۳۳۲ در وزارت فرهنگ وقت (آموزش و پرورش فعلی) استخدام و به کار تدریس مشغول شد. در سال ۱۳۳۴ برای ادامه تحصیل وارد دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران شد و در سال ۱۳۳۸ موفق به اخذ درجه فوق لیسانس کشاورزی با گرایش دفع آفات گردید. در سال ۱۳۳۹ برای ادامه تحصیل به دانشگاه یوتا اعزام شد و در سال ۱۳۴۲ موفق به اخذ درجه دکترای حشره‌شناسی کشاورزی شد و به ایران بازگشت.

دکتر اسماعیلی در سالهای ۱۳۴۲ و ۱۳۴۷ به ترتیب به مراحل استادیاری، دانشیاری و سپس به مقام استادی گروه گیاهپزشکی دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران ارتقاء یافت و در طول خدمات دانشگاهی خود در امور آموزشی، پژوهشی و اجرایی دانشکده فعالیت داشت و آثار علمی زیادی به صورت کتاب، مقاله، خلاصه مقاله در کنفرانس‌های داخلی و بین‌المللی از خود به یادگار گذاشت.

زنده یاد اسماعیلی در سال ۱۳۷۰ به عضویت وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم درآمد. این عزیز از دست رفته یکی از اعضای فعال، علاقمند و خلاق شاخه گیاهپزشکی گروه مذکور بود. او در اجرای دو طرح تحقیقاتی با عنوانهای ۱ - بررسی وضعیت علمی رشته‌های علوم کشاورزی و منابع طبیعی در دانشگاههای دولتی کشور و ۲ - امنیت غذا در جمهوری اسلامی ایران مجتهدانه فعالیت داشت. همچنین در طول حیاتش در اجرای طرح تهیه و تدوین فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات علمی حشره‌شناسی کشاورزی همکاری صمیمانه و فعال داشت، ولی اجل مهلتش نداد و نتوانست تا پایان راه با ما باشد. روحش شاد و رحمت خداوند بر او باد.

اعضای شاخه گیاه پزشکی گروه علوم کشاورزی
فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

۱- در این کتاب جمعاً حدود ۴۶۰۰ واژه و اصطلاح علمی انگلیسی که در رشته حشره‌شناسی کشاورزی رواج بیشتری دارند تعریف و برای هر یک معادل فارسی گزینش و یا ساخته شده است.

۲- به منظور استفاده بیشتر، فرهنگ در دو بخش: انگلیسی - فارسی و فارسی - انگلیسی تنظیم شده است. بخش انگلیسی - فارسی از سمت چپ به راست، به ترتیب حروف الفبای انگلیسی و بخش فارسی - انگلیسی از راست به چپ به ترتیب حروف الفبای فارسی چاپ شده است. در بخش فارسی - انگلیسی شرح واژه‌ها نوشته نشده و خواننده برای شرح آنها، باید به متن انگلیسی - فارسی مراجعه کند.

۳- هرگاه برای یک واژه انگلیسی چند معادل فارسی پیشنهاد شده باشد، این معادله‌ها به ترتیب اولویت نوشته شده و با ویرگول (،) از یکدیگر جدا شده‌اند. واژه‌هایی که دارای چند معادل با مفاهیم متفاوت باشند با نقطه و ویرگول (.) و تعریف آنها با شماره‌های مختلف از یکدیگر جدا شده‌اند.

۴- هرگاه واژه‌ای (در متن انگلیسی - فارسی) دارای مترادف باشد، یکی از واژه‌ها به عنوان سرواژه انتخاب و شرح داده شده است و بقیه داخل پرانتز به عنوان مترادف آورده شده و با علامت syn: متمایز شده است.

مترادف‌های هر سرواژه با معادل‌های آنها در محل ترتیب الفبایی خود ضبط و شرح آنها با علامت پیکانه (←) به شرح سرواژه ارجاع داده شده است.

۵- در این فرهنگ علامت پیکانه (←) به جای عبارت "مراجعه کنید به" به کار رفته است و از آن به منظور ارجاع خواننده به شرح واژه مترادف و یا جلب توجه او به تفاوت و تمایز معنی و مفهوم دو واژه نزدیک به هم و یا متضاد با یکدیگر استفاده شده است.

۶- هرگاه واژه‌ای دارای علامت اختصاری رایج باشد، علامت آن با حرف (حروف) بزرگ نوشته شده است.

۷- در شیوه خط و املای اصطلاحات انگلیسی از:

Webster's Third New International Dictionary, Copyright 1993, Merriam-Webster, Inc.

به عنوان فرهنگ معیار استفاده شده است.

الف - فارسی:

آریانبور کاشانی، عباس و آریانبور کاشانی، منوچهر. ۱۳۷۱. فرهنگ دانشگاهی انگلیسی - فارسی؛ جلد ۱، ۲. تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.

ابراهیمزاده، حسن: دیانت‌نژاد، حسن؛ فرهود، داریوش و کرمی، محمود. ۱۳۷۱. واژه‌نامه زیست‌شناسی. تهران: انتشارات علوی.

دهخدا، علی‌اکبر، ۱۳۷۲. لغتنامه دهخدا. جلد ۱ تا ۱۴، دوره جدید. تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.

گونیلی، ابوالحسن، ۱۳۶۳. فرهنگ کشاورزی ایران، فارسی - انگلیسی و انگلیسی - فارسی. تهران: انتشارات امیرکبیر.

عمید، حسن. ۱۳۶۳. فرهنگ فارسی عمید؛ جلد ۱ تا ۳. تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.

معین، محمد. ۱۳۷۱. فرهنگ فارسی، جلد ۱ تا ۶. تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.

ب - خارجی:

Anonymous, 1995. Le Petit Larousse, Grand Format, Dictionnaire Encyclopedique. Ed. Larousse, Paris: 1872 p.

Anonymous, 2004. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary. 11th Ed. Merriam Webster, Inc. Springfield, MA, USA.

Bernays, E. A. and R. F. Chapman, 1994. Host-Plant Selection by Phytophagous Insects. Chapman & Hall, New York: 312 P.

Beroza, M., Gertler, S. L., Miyashita, D. H., Green, N. and L. F. Steiner, 1961. Insect attractants-new attractants for Mediterranean fruit fly. Journal of Agricultural and Food Chemistry, 9: 361-365.

Borror, D. J., Triplehorn, C. A. and N. F. Johnson, 1989. An Introduction To The Study of Insects. (Sixth ed.) Saunders College Pub. Philadelphia: 875 p.

- Daly, H. V., Doyen, J. T. and P.R. Ehrlich, 1978. *Introduction to Insect Biology and Diversity*. Mc-Graw-Hill, Kogakusha Ltd. Tokyo, Japan: 564 p.
- Elzinga, R. J. 1978. *Fundamentals of Entomology*. Prentice Hall of India. Private Ltd. New Delhi: 325 p.
- Evans, G. O. 1992. *Principle of Acarology*. CAB International, Cambridge University Press, Cambridge: U. K: 563 p.
- Gordh, G. and D. Headrick, 2001. *A Dictionary of Entomology*. CAB Publishing, CAB International, Wallingford, Oxon, Ox10 8DE, UK. 1032 PP.
- Gove, P. B. and The Merriam Webster Editorial Staff, 1993. *Webster's Third New International Dictionary*. Merriam Webster Pub. Springfield, Massachusetts, USA: 2662 p.
- Gullan, P. J. and P. S. Granston, 1994. *The Insects: An Outline of Entomology*. Chapman & Hall, London: 491 p.
- Hawkins, J. M. and R. Allen, 1991. *The Oxford Encyclopedic English Dictionary*. Clarendon Press, Oxford. UK.
- Herren, R. V. and R. L. Donahue, 1991. *The Agricultural Dictionary*. Delmar Pub. Inc. Albany, NY, USA: 553 p.
- Hill, D. S. 1987. *Agricultural Insect Pests of Temperate Regions and Their Control*. Cambridge Univ. Press. Cambridge, England: 659 p.
- Jeppson, L. R., H. K. Keifer and E. W. Baker, 1975. *Mites Injurious to Economic Plants*. Univ. of California. Press, Berkeley, USA: 614 p.
- Krantz, G. W. and D. E. Walter, 2009. *A Manual of Acarology*, (3rd edition). Texas Tech. University Press, 807 PP.

- Lewallen, L. L. 1962. A Glossary of Insect Toxicology. Edward Brother's Inc. Ann Arbor, Michigan, USA: 29 p.
- Mc Daniel, B. 1979. How to Know Mites and Ticks. Wm. C. Brown Co. Pub. Dubuque, Iowa, USA: 335 p.
- Nichols, S. W. and R. T. Schuh, 1989. The Torre- Bueno Glossary of Entomology. The New York Entomological Society and American Museum of Natural History, New York, USA, 821 PP.
- Pedigo, L. P. 1991. Entomology and Pest Management. McMillan Pub. Co. New York, USA: 646 p.
- Pfadt, R. E. 1971. Fundamentals of Applied Entomology. McMillan Pub. Co. Inc. New York, USA: 691 p.
- Seguy, E. 1967. Dictionnaire des Termes d'Entomologie. Lahure Imprimeur, Paris: 465 p.
- Steen, E. B. 1971. Dictionary of Biology. Barnes & Noble Books, New York, USA: 630 p.
- Somani, L. L. and S. B. S. Tikka, 1983. Dictionary of Agriculture. Agric. Pub. Acad. New Delhi, India: 463 p.
- Torre-Bueno, J. R. 1962. A Glossary of Entomology. Brooklyn Entomological Society, New York, USA: 336 p.
- van der Hammen, L. 1980. Glossary of Acarological Terminology, Vol. I, Dr. W. Junk, B. V. Pub. The Hague, Netherland: 244 p.
- Ware, G. W. 1983. Pesticides, Theory and Application. W. H. Freeman & Co. San Fransisco, USA: 308 p.
- Werner, F. 1982. Common Names of Insects and Related Organisms. Entomological Society of America: 123 p.

- Wilson, E. O. 1974. The Insect Societies. The Belknap Press of Harvard University Press. Massachusetts, USA: 548 p.**
- Winburne, J. N. 1962. A Dictionary of Agricultural and Allied Terminology. Michigan State University Press. East Lansing, Michigan, USA: 905 p.**
- Woolley, T. A. 1988. Acarology, Mites and Human Welfare. John Wiley, New York, USA: 484 p.**

www.ketab.ir